

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ
ΚΑΙ
ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Φωτεινή Πολυχρόνη

«Αξιολόγηση Γνωστικών και Μαθησιακών Ικανοτήτων»

Ακαδ. Έτος 2024-2025

ΟΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ
ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Ένα από τα βασικότερα προβλήματα στη σχολική πράξη είναι η χαμηλή σχολική επίδοση
- Η σχολική επίδοση δεν οφείλεται πάντα στη χαμηλή νοημοσύνη ή τις μαθησιακές δυσκολίες αλλά και στις ανεπαρκείς δεξιότητες οργάνωσης της μελέτης

ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗ

- είναι η συνειδητή τροποποίηση της συμπεριφοράς από το ίδιο το άτομο για την επίτευξη ενός στόχου
- Στην αυτορρυθμιζόμενη μάθηση ο ίδιος ο μαθητής παρεμβαίνει ενσυνείδητα στη διαδικασία του πώς μαθαίνει & τη μεταβάλλει ώστε να επιτύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

η ύπαρξη
κινήτρων

η χρήση
γνωστικών &
μεταγνωστικών
στρατηγικών
από το άτομο

Η ΜΕΛΕΤΗ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗ ΜΑΘΗΣΗ

Αποτελείται από την:

- Επεξεργασία κάποιου μαθησιακού υλικού.
- Αναγνώριση και κατανόηση των συμφραζομένων.
- Κατάκτηση και κατάλληλη χρήση του υλικού που εμπεδώθηκε.
- Η διαδικασία της μάθησης μπορεί να επηρεαστεί: από προσδοκίες αποτυχίας, από προσωπικά προβλήματα και από πολλούς άλλους παράγοντες
- Με σωστή αξιολόγηση και βραχυπρόθεσμη εκπαίδευση των μαθητών οι δυσκολίες μπορούν να αντιμετωπιστούν χωρίς άλλη εντατική μορφή παρέμβασης

ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗ

Άρρηκτη σχέση αυτορρύθμισης-κινήτρων: Ένα άτομο, ακόμη κι αν διαθέτει όλες τις απαιτούμενες δεξιότητες για την επίτευξη ενός στόχου, δεν θα προσπαθήσει επαρκώς & επίμονα αν δεν έχει λόγο να το κάνει.

✓ Απαιτείται το κίνητρο για να ενεργοποιηθεί η προσπάθεια του μαθητή (να κινητοποιηθεί) για την επίτευξη ενός στόχου.

Οι αυτορρυθμιζόμενοι μαθητές:

- είναι αυτόνομοι & αποτελεσματικοί
- έχουν επίγνωση των ικανοτήτων & των αδυναμιών τους
- υψηλό αίσθημα αυτοαποτελεσματικότητας
- ισχυρά εσωτερικά κίνητρα για μάθηση &
- διαθέτουν γνωστικές & μεταγνωστικές ικανότητες & συμπεριφορές που απαιτούνται για να κατανοήσουν, να ελέγξουν & να κατευθύνουν τη μάθησή τους.

ΟΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- είναι έννοιες αλληλένδετες και αποτελούν τις εκπαιδευτικές πρακτικές, που βοηθούν τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες «να μάθουν πώς να μαθαίνουν» και να μελετούν ικανοποιητικά και αποτελεσματικά, ώστε να ανταποκρίνονται επαρκώς στις σχολικές απαιτήσεις

«ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΛΕΤΗΣ»

- Ο όρος «δεξιότητες μελέτης» καλύπτει ένα φάσμα δεξιοτήτων που βοηθούν τους μαθητές να οργανώσουν την μάθησή τους αυτόνομα, τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι, ενώ συμβάλλουν και στην ακαδημαϊκή τους επιτυχία.
- Πρόκειται για δεξιότητες απλές για την «επιβίωση» στο σχολείο, όπως το να φέρει ο μαθητής τα μολύβια του, να γράψει μια άσκηση, καθώς και δεξιότητες απαραίτητες για την πρόσκτηση, αποθήκευση και έκφραση της πληροφορίας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Ως **στρατηγική** ορίζουμε μια μέθοδο με την οποία εκκινώντας από ένα δεδομένο σημείο αποφασίζουμε ποιες ενέργειες θα ακολουθήσουμε για την επίτευξη ενός στόχου

Οι **στρατηγικές μάθησης** είναι το σύνολο των σκέψεων ή των συμπεριφορών που υιοθετεί κανείς για τη διευκόλυνση της μαθησιακής διαδικασίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη μαθησιακή διαδικασία

Οι γνωστικές στρατηγικές είναι οι δράσεις του ατόμου κατά την ενασχόλησή του με μια διανοητική δραστηριότητα.

Οι μεταγνωστικές στρατηγικές αφορούν στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές επιλέγουν, παρακολουθούν & χρησιμοποιούν τις γνωστικές στρατηγικές

ΟΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

- αναφέρονται σε τεχνικές, που σαν στόχο έχουν να αναπτύξουν τις δεξιότητες μελέτης ώστε να βοηθήσουν τους μαθητές, αφενός να χειρίζονται πολύ καλά την ύλη που μελετούν και αφετέρου να ολοκληρώνουν τις σχολικές εργασίες
- Σύμφωνα με τον Brown είναι: «όλες οι ειδικές ενέργειες που χρησιμοποιεί κάποιος για να διευκολύνει τη διαδικασία μάθησης, την κωδικοποίηση του προς εκμάθηση υλικού, τη συγκράτηση και την ανάκληση. Μπορεί να είναι είτε μεμονωμένες τακτικές, είτε να αποτελούν οργανωμένα σχέδια δράσης που διαμορφώνονται για την επίτευξη ενός μαθησιακού στόχου»

ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Δεξιότητες οργάνωσης μελέτης και διαχείρισης χρόνου
- Δεξιότητες ακρόασης και καταγραφής σημειώσεων
- Δεξιότητες για τη συμμετοχή σε εξετάσεις

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Ο χρόνος μου είναι πολύτιμος γιατί θέλω :

- να βλέπω τους φίλους μου
- να ξεκουράζομαι
- να προλάβω να ζήσω την εφηβεία μου!
- ...αλλά και να μπω στο πανεπιστήμιο!
- να διασκεδάζω

Χρειάζομαι να :

- να προγραμματίσω το χρόνο μου
- να αποκτήσω περισσότερο ελεύθερο χρόνο
- να αξιοποιήσω με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις δυνατότητές μου

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

- Η επεξεργασία του κειμένου γίνεται χωρίζοντας το μάθημα σε παραγράφους-εννοιολογικές ενότητες. Κάθε παράγραφος έχει διαφορετικό νόημα.
- Ποιο είναι το νόημα-κεντρική ιδέα της παραγράφου; Σε ποιες λέξεις φαίνονται τα κύρια σημεία; Σ' αυτό το πρώτο στάδιο μελετάμε μαζί με το παιδί, του κάνουμε ερωτήσεις, το καθοδηγούμε να βρει τα κύρια σημεία και να τα υπογραμμίσει.
- Κατόπιν, αφού έχει εντοπιστεί η κύρια ιδέα, οι λέξεις-κλειδιά, παροτρύνουμε το παιδί να γράψει πάνω στο βιβλίο μια προτασούλα, έναν πλαγιότιτλο που θα περιλαμβάνει αυτήν την κύρια ιδέα, όπως την αντιλαμβάνεται καλύτερα το παιδί

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

- Μετά καλό είναι να σχηματιστεί το μάθημα περιληπτικά σ' ένα σχεδιάγραμμα. Πώς το φτιάχνουμε; Πάνω στο βιβλίο ή σ' ένα ξεχωριστό φύλλο, σχηματίζουμε μεγάλους κύκλους με διαφορετικό χρώμα, όπου σε κάθε κύκλο γράφουμε την κεντρική ιδέα κάθε παραγράφου. Από κάθε κύκλο (με ίδιο χρώμα για κάθε κύρια ιδέα) μπορούν να διακλαδίζονται σαν κλαδιά από κορμό δέντρου ή σαν χταπόδι που απλώνει τα πλοκάμια του οι δευτερεύουσες ιδέες. Μ' αυτόν τον τρόπο, το παιδί δημιουργεί ένα σχήμα για το μάθημα. Επίσης, θυμάται καλύτερα τα νοήματα, αφού τα έχει βρει «παίζοντας» με «χρώματα» και «πλοκάμια».

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

- Κατόπιν, κάνουμε ερωτήσεις στο παιδί και αυτό απαντάει, διαβάζοντας το σχεδιάγραμμα. Μπορούμε να ετοιμάσουμε τις ερωτήσεις και με μορφή καρτών. Το παιδί θα σηκώνει μια κάρτα με την ερώτηση, ενώ από την άλλη πλευρά μπορούμε να έχουμε γράψει την απάντηση. Το σχεδιάγραμμα και οι ερωτήσεις βοηθούν πολύ στην επανάληψη και δεν αφήνουν το μαθητή να «πελαγώνει» μέσα στο κείμενο.

ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ

- Αφού, λοιπόν, έχουμε καθίσει κάποιες φορές μαζί με το παιδί και έχουμε δει πως έχει κατανοήσει και εμπεδώσει αυτές τις βασικές αρχές, το αφήνουμε να τις εφαρμόσει μόνο του. Σίγουρα κάθε παιδί θα βρει και άλλους τρόπους που θα του ταιριάζουν καλύτερα.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΓΧΟΥΣ ΤΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

Έννοια του άγχους

- Πηγές του άγχους
- Παράγοντες που επηρεάζουν το άγχος
- Γνωστικές αντιδράσεις στο άγχος
- Σωματικές αντιδράσεις στο άγχος
- Το άγχος και η οικογένειά σου
- Τεχνικές αντιμετώπισης άγχους
- Σύνταξη προσωπικού προγράμματος αντιμετώπισης του άγχους και διαμόρφωση στόχων

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΝΤΟΝΟΥ ΦΟΒΟΥ

- «Εάν αρχίσω να τρέμω, να ιδρώνουν τα χέρια μου, να χτυπάει η καρδιά μου δυνατά... *θα πάρω βαθιές ανάσες και δεν θα χάσω την ψυχραιμία μου*».
- «Εάν δεν μπορέσω να απαντήσω σε μια ερώτηση... *θα προσπαθήσω να συγκεντρωθώ στην επόμενη χωρίς να σκέφτομαι την αποτυχία*».
- «Θα μείνω ως το τέλος τις εξετάσεις συγκεντρωμένος και δεν θα τα εγκαταλείψω.... *θα ΠΑΛΕΨΩ ΜΕΧΡΙ ΤΕΛΟΥΣ*».

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Τι τις δυσχεραίνει

Αποφυγή σκέψεων που
υσχετίζονται με τις εξετάσεις

Αποφυγή ελέγχου γνώσεων

Στάση απέναντι στις
εξετάσεις: «Πρέπει να πετύχω»

Τι τις διευκολύνει

Ψυχολογική αντιμετώπιση των
εξετάσεων και των
πιθανών ερωτήσεων.

Αμοιβαίος έλεγχος γνώσεων
άλλους συνεξεταζόμενους.
Αυτοεξέταση με ερωτήσεις από
προηγούμενες εξετάσεις.

Στάση απέναντι στις
εξετάσεις: «**ΘΕΛΩ να πετύχω**»

ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Τι τις δυσχεραίνει

Προσπάθεια καταπίεσης του φόβου για τις εξετάσεις

Ερμηνεία της επιτυχίας στις εξετάσεις ως τύχης και σύμπτωσης

Βεβαίωση της αποτυχίας ως κατωτερότητας.

Τι τις διευκολύνει

Σκέψεις για υιοθέτηση στρατηγικών αντιμετώπισης του φόβου των εξετάσεων

Μάθηση από τα λάθη που έγιναν κατά τη φάση της προετοιμασίας

Αναγνώριση της επιτυχίας ως αποτέλεσμα της προσωπικής επίδοσης

ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ

- Στρατηγικές για την κατανόηση κειμένων
- Στρατηγικές ανάπτυξης γραπτού λόγου
- Στρατηγικές για την απομνημόνευση
- Στρατηγικές για τον εντοπισμό των κύριων σημείων ενός κειμένου
- Μεταγνωστικές στρατηγικές

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στρατηγική	Σκοπός	Παραδείγματα στρατηγικής	Ηλικία
Στρατηγικές επανάληψης	Συγκράτηση πληροφοριών στη μνήμη για περιορισμένο διάστημα	Κάρτες με πληροφορίες, π.χ. λέξεις, γραμματικά φαινόμενα, πίνακας προπαίδειας	Νηπιαγωγείο-2έτη Όλες οι ηλικίες (βλ. στόχο)
Στρατηγικές διαδικασίας	Βελτίωση διαχείρισης του χρόνου, οργάνωση του υλικού και της δομημένης μάθησης	Ανάλυση του έργου σε βήματα, χρήση ακρωνυμίων, μνημονικές τεχνικές	Από τη Γ΄ τάξη Δημοτικού
Γνωστικές στρατηγικές	Σκέψη για το περιεχόμενο. Σύνδεση νέας γνώσης με την προϋπάρχουσα και με την προσωπική εμπειρία	Διαγράμματα οργάνωσης, παραγωγή ερωτήσεων, περίληψη	Από την Ε΄ τάξη Δημοτικού
Μεταγνωστικές στρατηγικές	Προσαρμογή της μελέτης στις απαιτήσεις του έργου, χρήση και παρακολούθηση αποτελεσματικών στρατηγικών	Αυτό-ερωτήσεις	Από 8 ετών προσαρμοσμένες με βάση αναπτυξιακά δεδομένα

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Γνωστικές

- Δράσεις του ατόμου κατά την ενασχόλησή του με μια διανοητική δραστηριότητα, οι οποίες διευκολύνουν τον τρόπο επεξεργασίας των πληροφοριών.
- Εστιάζουν στην τροποποίηση, την ομαδοποίηση & τη σύνδεση των πληροφοριών.
- Βοηθούν το μαθητή να αποτυπώνει τις σχέσεις των κεντρικών ιδεών ενός κειμένου & να εξάγει συμπεράσματα *Περίληψη, παραγωγή ερωτήσεων, χρήση γνωστικών οργανωτών, παράφραση.*

Μεταγνωστικές

- Η μεταγνώση αφορά στην επίγνωση, τον έλεγχο και τη ρύθμιση της γνώσης του ατόμου (Baker & Brown, 1984a).
- Συνίσταται στην παρέμβαση, την παρακολούθηση, τον έλεγχο & τη διόρθωση του συνόλου της γνωστικής του δραστηριότητας προκειμένου να επιτύχει κάποιο στόχο ή να επιλύσει κάποιο πρόβλημα.
- *Χρήση αυτοερωτήσεων, αυτοπροτάσεων & ιδιωτικού λόγου, η επιβεβαίωση της κατανόησης, ο εντοπισμός προβλήματος & η επίλυσή του*

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Η ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Οι άνθρωποι στη σημερινή κοινωνία βομβαρδίζονται από πληροφορίες (π.χ. διαδίκτυο, δια βίου εκπαίδευση)
- Η χρήση κατάλληλων δεξιοτήτων για τη σωστή διερεύνηση, επιλογή και χρήση των πληροφοριών είναι πολύ σημαντική
- Έχουν αναπτυχθεί ποικίλα προγράμματα ανάπτυξης των δεξιοτήτων οργάνωσης της μελέτης προσαρμοσμένα στις ανάγκες όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Ξεκίνησαν στα μέσα της δεκαετίας του 40'
- Αρχικά δόθηκε έμφαση στην ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων:
  - γενική οργάνωση,
  - αποτελεσματική χρήση του χρόνου,
  - προετοιμασία για τις εξετάσεις,
  - οργάνωση ειδικών σχεδιαγραμμάτων για την κατανόηση της ανάγνωσης ή τη συγγραφή κειμένων

Παρόλα αυτά φάνηκε ότι μεμονωμένες τεχνικές δεν μεταφέρονται σε άλλα καθημέρινα καθήκοντα και δεν γενικεύονται

ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Τα τελευταία χρόνια οι δεξιότητες μελέτης διδάσκονται με έμφαση στη χρησιμότητά τους στην καθημερινή σχολική πράξη
- Γίνεται εξάσκηση των δεξιοτήτων στην καθημερινή σχολική εργασία
- Δίνονται ευκαιρίες για τη μεταφορά και τη γενίκευση των δεξιοτήτων σε παρόμοια καθήκοντα μάθησης και μελέτης

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Προσαρμογή στο στάδιο γνωστικής εξέλιξης του ατόμου, σεβασμός στον ατομικό τρόπο μάθησης του ατόμου, σχεδιασμός με βάση τις γνωστικές δυνατότητες και περιορισμούς του ατόμου
- Καλή αξιολόγηση των μαθητών που θα λάβουν μέρος στο πρόγραμμα (επίπεδο επίδοσης, στάση απέναντι στο σχολείο και τις στρατηγικές που χρησιμοποιεί κατά τη μελέτη, χώρος μελέτης, διαθεσιμότητα κατάλληλων υλικών για εργασίες, γενικότερες ικανότητες μαθητών για μακροχρόνιο σχεδιασμό).
- Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει μέσω παρατήρησης, συνέντευξης, ερωτηματολόγια, δεδομένα από γονείς & εκπαιδευτικούς, σύγκριση δειγμάτων εργασίες μαθητών με δείγματα εργασίας συμμαθητών κ.τ.λ.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

- Απαραίτητη η καλή συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στην διαμόρφωση του προγράμματος (σχολικός ψυχολόγος, εκπαιδευτικοί, σύμβουλοι, γονείς, παιδιά)
- Υπάρχουν πολλές σταρτηγικές οργάνωσης μελέτης-ο βέλτιστος συνδυασμός απαιτεί καλή γνώση των μαθητών

ΒΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΜΕΛΕΤΗΣ

1. Επίδειξη και προσδιορισμός θεμάτων που θα διδαχθούν
2. Περιγραφή συνολικής διαδικασίας (αξιολόγηση, παρακολούθηση έργου, ενίσχυση επιθυμητών στόχων)
3. Άμεση διδασκαλία ή μέσω μοντέλου των τεχνικών
4. Βαθμιαία αναξαρτησία μαθητών (σταδιακά μειώνεται η καθοδήγηση και ενθαρρύνεται η αυτενέργεια)'
5. Εξάσκηση για τη μεταφορά των δεξιοτήτων σε άλλα πλαίσια
6. Συνεχή παροχή ανατροφοδότησης και επανάληψη της διδασκαλίας όταν απαιτείται χρήση εναλλακτικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση δυσκολιών
7. Αξιολόγηση της συνολικής διαδικασίας πριν το πέρας των εργασιών

ΜΝΗΜΟΝΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- **Τα ακρωνύμια**, π.χ. ΓΑΛΑ για την απομνημόνευση των ποταμών Γαλλικός, Αξιός, Λουδίας, Αλιάκμονας.
- **Η δημιουργία (νοερών) εικόνων**, π.χ. ο μαθητής φαντάζεται τις εικόνες που περιγράφονται στο κείμενο που διαβάζει.
- **Η οπτικοποίηση**, π.χ. για την ορθογραφία της λέξης τυρί συνδέεται οπτικά το γράμμα υ με ένα κομμάτι τυρί.
- **Η κατηγοριοποίηση των πληροφοριών σε εννοιολογικές κατηγορίες** (ζώα, φρούτα).
- **Η δημιουργία μιας ιστορίας που περιέχει τις λέξεις προς μάθηση**
- **Η σβωλοποίηση**, π.χ. για την απομνημόνευση της χρονολογίας 1204, 12 ετών και 04 μηνών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ

1) Εργαλεία αυτό-αναφοράς:

- Ερωτηματολόγιο για τα Κίνητρα και τη Χρήση Στρατηγικών Μάθησης (MSLQ, Pintrich & DeGroot, 1990),
- Ερωτηματολόγιο Διαδικασίας Μάθησης (R-LPQ-2F, Kember, Biggs, & Leung, 2004)
- Ερωτηματολόγιο στρατηγικών κατανόησης κειμένου (Παπαντωνίου, Ευκλείδη, Κιοσσέογλου, 2004)

2) Παρατήρηση σε συγκεκριμένα μαθησιακά έργα (Anmarkrud & Bråten, 2009)

3) Μαθησιακά σενάρια για τη χρήση στρατηγικών μάθησης: παρουσίαση συγκεκριμένων συνθηκών μάθησης όπου καλείται ο μαθητής να επιλέξει την κατάλληλη στρατηγική για την εκάστοτε περίπτωση.

ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Η μεταφορά και η κωδικοποίηση των πληροφοριών στη μακρόχρονη μνήμη επιτυγχάνονται καλύτερα όταν οι πληροφορίες είναι βιωματικές, οργανωμένες & αναπτυγμένες γύρω από την προηγούμενη γνώση.

- Οι γνωστικοί οργανωτές (cognitive organizers) εστιάζουν στην **τροποποίηση, την ομαδοποίηση, τη σύνδεση των πληροφοριών** που παρέχονται στο μαθησιακό υλικό με στόχο η **τροποποιημένη γνώση** να είναι πολύ πιο **εύληπτη** από το μαθητή.
- Αποτελούν ένα βοηθητικό διδακτικό μέσο με το οποίο οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να μεταφέρουν & να συγκρατήσουν τις απαραίτητες πληροφορίες.
- Χρησιμοποιούνται κατά βάση **για την υποστήριξη μαθητών με ΜΔ-ΔΕΠ/Υ.**

ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Περιλαμβάνουν:

- α) την επισήμανση ή διάκριση των σημαντικών σημείων με έντονη γραφή.*
- β) την επισήμανση των σχέσεων μεταξύ των ιδεών ώστε να διακρίνονται οπτικά.*
- γ) τη χρήση του πλαισίου ως οδηγού της μελέτης.*

Στην κατηγορία των γνωστικών οργανωτών ή γνωστικών πλαισίων ανήκουν **οι χάρτες ιστορίας, οι γνωστικοί χάρτες, ο πίνακας ροής, ο οδηγός μελέτης, ο νοηματικός χάρτης & ιστός.**

Μπορούν να χρησιμοποιηθούν **πριν τη διδασκαλία**, ορισμένοι **κατά την διάρκειά της**, ενώ άλλοι **μετά από αυτήν**, και αφορούν συνήθως διάφορες γνωστικές περιοχές.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΤΩΝ

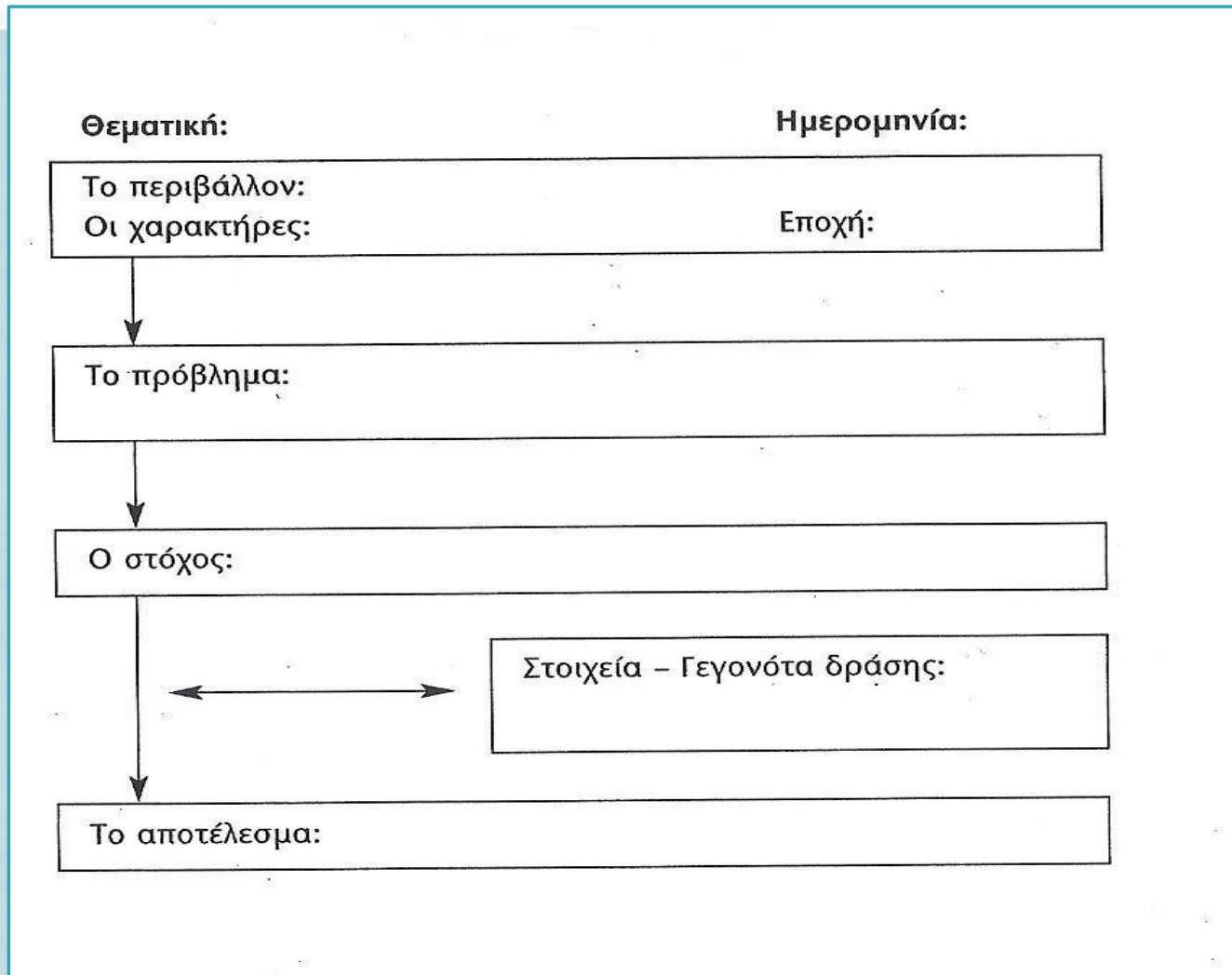
1. Χάρτης ιστορίας:

- Έμφαση στα *συστατικά στοιχεία των αφηγηματικών ιστοριών* π.χ. το περιβάλλον, το πρόβλημα, ο στόχος, το αποτέλεσμα.
- Καθώς οι μαθητές διαβάζουν δυνατά την ιστορία, διδάσκονται να γράφουν απαντήσεις κατευθείαν στο χάρτη που αντιστοιχεί σε κάθε κομμάτι.

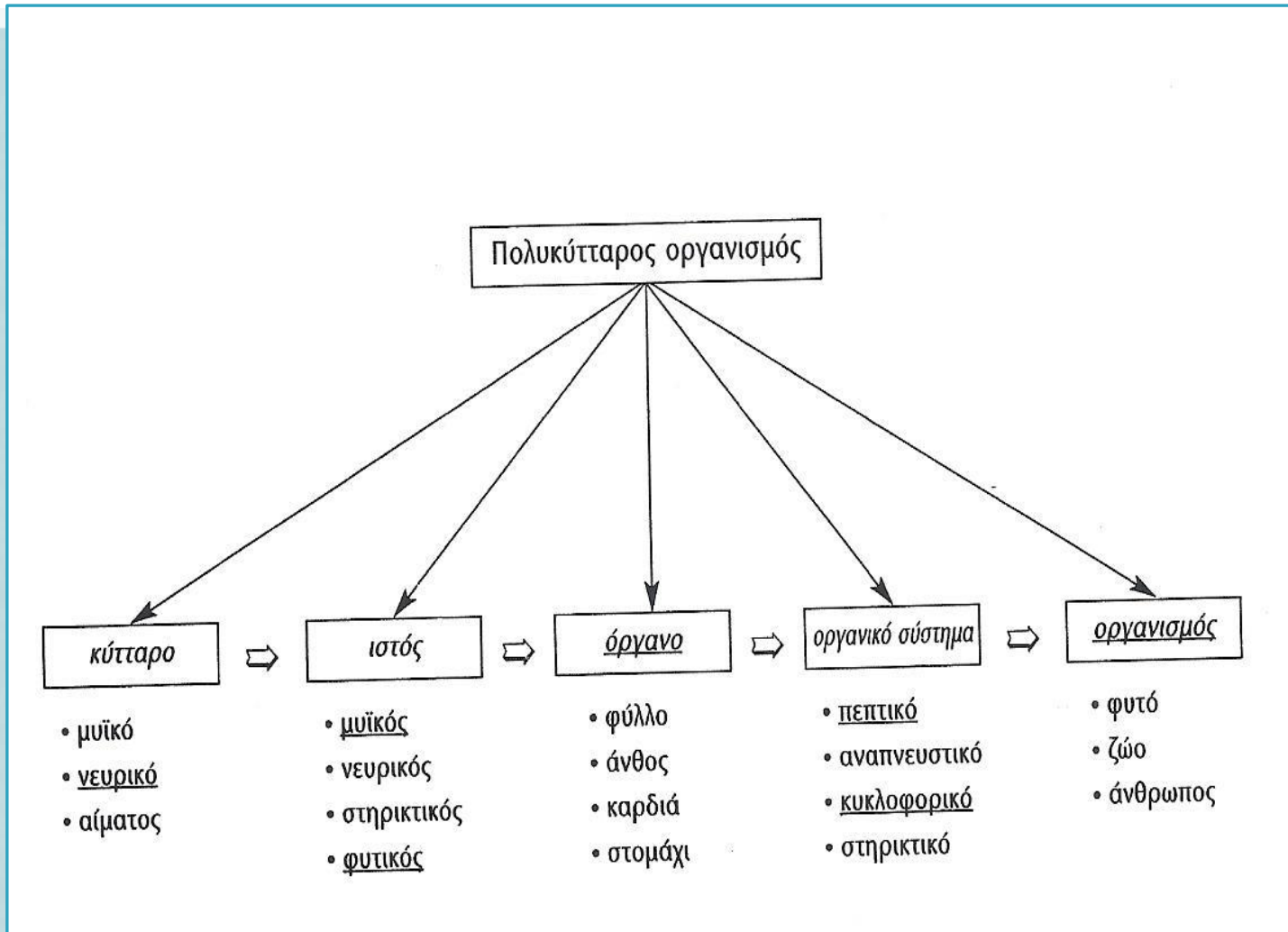
2. Γνωστικός χάρτης:

- Χρήση γραμμών, τόξων και χωροταξικών ρυθμίσεων που επιτρέπουν να περιγράψουν το περιεχόμενο του κειμένου, τη δομή του και τις σχέσεις των βασικών εννοιών.
- Ονομάζεται συχνά «οπτική απεικόνιση» ή «γνωστικό οργανόγραμμα» & βοηθά τον μαθητή να ρυθμίσει οπτικά τις συνιστώσες ιδέες & λεπτομέρειες από ένα μεγάλο αριθμό πληροφοριών.
- Παρουσιάζουν ξεκάθαρα τις ιδέες & διευκρινίζουν τις ασαφείς σχέσεις μεταξύ των ιδεών.

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ 1: ΧΑΡΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ 2: ΓΝΩΣΤΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΧΡΗΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ

Προβλήματα επιλογής στρατηγικής

- Τα παιδιά με ΜΔ συχνά υιοθετούν απλούστερες & λιγότερο αποτελεσματικές στρατηγικές συγκριτικά με τους συνομηλίκους τους (Conca, 1989. Graham & Freeman, 1985).
- Αποτυχία να εκτιμήσουν την αξία των συγκεκριμένων στρατηγικών έναντι άλλων πιο σύνθετων.

Προβλήματα εκτέλεσης της στρατηγικής

- Τα παιδιά με ΜΔ δεν εφαρμόζουν τις στρατηγικές με άνεση και με ορθό τρόπο (Ford, Pelham, & Ross, 1984).
- Δεν καταφέρνουν να σχεδιάσουν τη δράση τους προς ένα συγκεκριμένο στόχο, να ελέγξουν την πορεία τους προς αυτόν & εφόσον χρειάζεται να προβούν σε αναθεώρηση του αρχικού πλάνου.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΓΝΩΣΗΣ

Μεταγνώση ονομάζεται η επίγνωση ενός ατόμου για τις γνωστικές του λειτουργίες, τις γνωστικές του δυνάμεις & αδυναμίες, & την αυτορρύθμισή του (Flavell, 1976).

Η μεταγνώση αφορά στην επίγνωση, τον έλεγχο και τη ρύθμιση της γνώσης του ατόμου (Baker & Brown, 1984a) & συνίσταται στην παρακολούθηση, τον έλεγχο, την παρέμβαση & τη διόρθωση του συνόλου της γνωστικής του δραστηριότητας προκειμένου να επιτύχει κάποιο στόχο ή να επιλύσει κάποιο πρόβλημα.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΓΝΩΣΗΣ

- ⦿ Προϋπόθεση για τη σχολική επιτυχία δεν είναι μόνο η εκμάθηση ορισμένων στρατηγικών και η απόκτηση γνώσεων αλλά & η κατάλληλη επιλογή, χρήση & συνδυασμός αυτών των στρατηγικών με βάση τις μεταγνωστικές δεξιότητες
- ⦿ Ακόμη κι αν ο μαθητής έχει επίγνωση των υπάρχουσών γνωστικών στρατηγικών, προκειμένου να γίνει η επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής ή ο απαραίτητος συνδυασμός απαιτείται η εφαρμογή μεταγνωστικών στρατηγικών.

Μεταγνωστικές στρατηγικές ➡️ αφορούν στην ενσυνείδητη εφαρμογή γνωστικών στρατηγικών μέσω της παρακολούθησης, του ελέγχου & της ρύθμισης της γνωστικής δραστηριότητας.

ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

- ◎ **Μεταγνωστικές στρατηγικές:** η χρήση αυτοερωτήσεων, αυτοπροτάσεων & ιδιωτικού λόγου (αυτοκαθοδήγηση), η επιβεβαίωση της κατανόησης, ο έλεγχος της προηγούμενης γνώσης, ο εντοπισμός προβλήματος & η επίλυσή του
- ◎ **Κατακτώνται σταδιακά** καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν & αποκτούν περισσότερο συνειδητό έλεγχο των δεξιοτήτων αυτών που τους επιτρέπουν πιο αποτελεσματική επεξεργασία του υπό μελέτη υλικού.
- ◎ Οι μαθητές αρχίζουν & **εφαρμόζουν σκόπιμα τις μεταγνωστικές διεργασίες** από την ηλικία των **8 ετών & μετά** (
- ◎ Μέσω των μεταγνωστικών δεξιοτήτων είναι εφικτή η τροποποίηση της συμπεριφοράς σύμφωνα με τις απαιτήσεις ενός συγκεκριμένου έργου.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ ΑΥΤΟΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

- *-Πόσο χρόνο θα αφιερώσω στη μελέτη;*
- *-Ποιες στρατηγικές θα χρησιμοποιήσω;*
- *-Τι ζητά το πρόβλημα;*

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

- *-Έχω διαβάσει καλά;*
- *-Τα έχω καταλάβει όλα μέχρι τώρα;*

ΕΛΕΓΧΟΣ

- *-Μήπως πρέπει να αλλάξω τις στρατηγικές που χρησιμοποιώ;*
- *-Αυτά που έχω κάνει εξυπηρετούν το στόχο μου;*

ΡΥΘΜΙΣΗ/ΔΙΟΡΘΩΣΗ

- *-Να μελετήσω ξανά τα σημεία που δεν έχω κατανοήσει;*
- *-Να διαβάσω πιο αργά ένα δύσκολο σημείο;*

ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

«Αναποτελεσματικοί μαθητές»

Μεταγνωστικά ελλείμματα:

- ⊙ Α) Δυσκολίες στη λογική οργάνωση, την αξιολόγηση & το συντονισμό των εισερχόμενων πληροφοριών/πολλαπλών νοητικών δραστηριοτήτων.
- ⊙ Β) Προβλήματα σε στρατηγικές αυτορρύθμισης (σχεδιασμός, παρακολούθηση, έλεγχος, αναθεώρηση) & στην επιλογή της κατάλληλης στρατηγικής.
- ⊙ Γ) Προβλήματα στην ευελιξία εφαρμογής στρατηγικών → Δυσκολία μετάβασης από τη μία στρατηγική στην άλλη, διάκριση των κύριων σημείων από τις λεπτομέρειες.
- ⊙ Δ) Περιορισμένη επίγνωση της χρησιμότητας των στρατηγικών (δυσκολία γενίκευσης-επεξήγησης ορθών των λύσεων).

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

3 Βασικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις:

- Α) **Ελλείψεις στην επεξεργασία** (*Torgesen & Licht, 1983*): Απουσία των απαιτούμενων δεξιοτήτων για επίλυση προβλήματος ή έλλειψη κατανόησης των απαραίτητων δεξιοτήτων, άγνοια για τις συνθήκες χρήσης τους.
- Β) Η βάση των ελλείψεων πρέπει να αναζητηθεί σε **επίπεδο κινήτρων**: αιτιακές αποδόσεις για ελλιπείς ικανότητες & μη ελέγξιμους παράγοντες → απουσία χρήσης στρατηγικών ή χρήση λιγότερων & αποφυγή δύσκολων έργων λόγω της δεδομένης αποτυχίας (*Torgesen & Licht, 1983*).

ΕΡΜΗΝΕΙΕΣ ΜΕΤΑΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

- ◎ Γ) Οι ελλείψεις στρατηγικών μπορεί να οφείλονται στη φτωχή ή μη προσαρμοστική αλληλεπίδραση του παιδιού με ενήλικους στην οικογένεια & στο σχολικό περιβάλλον (Forman, 1989).

Παραδείγματα:

- χαμηλές προσδοκίες γονέων/εκπαιδευτικών
→ αυτοεκπληρούμενη προφητεία
- διαρκής βοήθεια από τους εκπαιδευτικούς

εξάρτηση, παθητικοποίηση (Swanson, 1984).

ΜΕΤΑΓΝΩΣΗ & ΑΥΤΟΡΡΥΘΜΙΣΗ

Διδασκαλία της αυτορρυθμιζόμενης μάθησης.

Ο εκπαιδευτικός απευθύνει στον μαθητή κρίσιμες ερωτήσεις/ παρεμβάσεις. Ενδεικτικές ερωτήσεις (**Αυτοερωτήσεις**):

- Τι ζητά το πρόβλημα;
- Είμαι σίγουρος ότι κατάλαβα πλήρως το πρόβλημα;
- Έλεγα τις πράξεις για να δω αν είναι σωστές;
- Το αποτέλεσμα που βρήκα είναι σωστό/λογικό;

- ◎ Σταδιακά διακόπτει την παροχή παραινέσεων, βοηθώντας το μαθητή να εξασκηθεί συστηματικά στην ενδεδειγμένη διαδικασία συλλογισμού, μέχρι να επιτευχθεί η αυτοματοποίηση.

ΑΜΕΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

- ✓ Κεντρικό σημείο της μεθόδου αυτής είναι ο ενεργητικός & καθοδηγητικός ρόλος του δασκάλου.
- ✓ Ο εκπαιδευτικός ορίζει το κάθε βήμα της στρατηγικής & παρουσιάζει υποδειγματικά τη χρήση της.
- ✓ Θέτει σαφείς μαθησιακούς στόχους.
- ✓ Παρέχει άμεση & ταχύτατη ανατροφοδότηση στον μαθητή.
- ✓ Στοχεύει στην χειραφέτηση & την αυτενέργειά του.
- ✓ Υποστηρίζει τη συστηματική & τμηματική απόσυρση της συμβολής του δασκάλου κατά την διαδικασία της μάθησης.

ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- ✓ Περιλαμβάνει **δραστηριότητες** κατά τις οποίες οι μαθητές **καλούνται να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά τους** μέσα από **εσωτερικευμένες, προαποφασισμένες προτάσεις παρακολούθησης** πριν, κατά τη διάρκεια & μετά την ολοκλήρωση ενός έργου.

Τα στάδια εφαρμογής της στρατηγικής είναι τα εξής (Meichenbaum, 1985):

- α) Ένας ενήλικας επιδεικνύει το έργο εκφράζοντας **μεγαλοφώνως** τις σκέψεις του.
- β) Το παιδί εκτελεί το ίδιο το έργο δεχόμενο **εξωτερική καθοδήγηση** από τον ενήλικο.
- γ) Το παιδί, καθώς εκτελεί το έργο, **αυτοκαθοδηγείται** μιλώντας δυνατά.
- δ) Το παιδί **ψιθυρίζει οδηγίες** προς τον εαυτό του κατά την εκτέλεση του έργου.
- ε) Το παιδί εκτελεί το έργο χρησιμοποιώντας **προσωπικό εσωτερικό λόγο**.